

Den bästa u-landshjälpen*

Även om det finns goda argument för en internationell inkomstutjämning är det främst genom ekonomisk tillväxt i u-länderna som fattigdomen där kan övervinnas. I-länderna kan bäst bidra till denna tillväxt genom att tillåta u-länderna att fritt konkurrera med sina industriprodukter på i-ländernas marknader, hävdar Assar Lindbeck.

I den allmänna u-landsdebatten utstakas främst två vägar till högre levnadsstandard i u-länderna – å ena sidan en internationell inkomstomfördelning och å andra sidan ekonomisk tillväxt i u-länderna. Även om det finns goda argument för en internationell inkomstutjämning så skall vi ha klart för oss att det i huvudsak är genom ekonomisk tillväxt i u-länderna som fattigdomen där kan övervinnas. Det betyder i sin tur att de rika ländernas bidrag till u-ländernas standardutveckling främst måste bestå av hjälp för deras egen ekonomiska tillväxt.

I huvudsak måste denna tillväxt baseras på deras egna insatser. Men ett inte obetydligt bidrag kan de rika länderna göra genom att undan för undan ställa om sin produktion så att u-länderna bereds den plats i världens produktions-system som bäst svarar mot deras egna förutsättningar. Den viktigaste insats som vi kan göra i detta syfte är med all sannolikhet att minska produktionen av

varor som u-länderna visar sig kunna producera billigare än vi. Detta förutsätter att vi släpper in u-ländernas industri-varor på våra egna marknader.

Detta är huvudbudskapet i denna artikel. Det är emellertid instruktivt att starta med ett schematiskt historiskt perspektiv på världens industrialisering.

Ett historiskt perspektiv

Som vi vet, inleddes den moderna ekonomiska tillväxten, i form av den industriella revolutionen, i Storbritannien någon gång vid slutet av 1700-talet. Det tog ungefär 50 år, till omkring 1830-talet, innan den tillväxtimpuls som startat i Storbritannien hade spritt sig till den europeiska kontinenten, såsom till Belgien, Holland, Frankrike och Tyskland samt till Förenta Staterna. Det dröjde ytterligare ett halvt sekel, ungefär fram till 1870-talet, innan den moderna ekonomiska tillväxtprocessen ryckte med också de skandinaviska länderna, Ryssland, de utomeuropeiska länderna med västeuropeisk befolkning, såsom Kanada, Australien, Nya Zeeland och Argentina samt Japan, det enda land i världen utan-

ASSAR LINDBECK är professor och chef för Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet. I sin forskning sysslar han främst med analys av inflation och fördelningspolitiska problem.

* Denna uppsats utgör ett utdrag ur ett föredrag vid Norska Arbeiderpartiets konferens om Global Utjämning i Oslo den 19 maj 1978.

för den västeuropeiska kulturkretsen som drogs med i processen före första världskriget. (Se exempelvis Kuznets [1966].)

Det tog alltså nästan två sekler för den moderna tillväxtprocessen att spridas från England, som vid tiden för den industriella revolutionen omfattade cirka en procent av världens befolkning, till de 25 procent som vid tiden för andra världskrigets utbrott på allvar dragits in i denna process.¹

Det finns egentligen inte några kriterier för att bedöma om detta var en snabb eller långsam geografisk spridningsprocess, eftersom det knappast finns några historiska paralleller att jämföra med. Hur levnadsstandarden nu skall kunna höjas för de övriga tre fjärdedelarna av mänskligheten är naturligtvis en av vår tids största ekonomiska, sociala och politiska frågor.

En drastisk metod att åstadkomma en höjd levnadsstandard för u-ländernas befolkning vore, rent teoretiskt sett, att acceptera en fullständigt fri internationell rörlighet för världens befolkning, vilket sannolikt skulle leda till en enorm invandring i i-länderna – med alla de sociala och politiska komplikationer som därmed skulle komma till stånd – inklusive ökade inkomstklyftor inom i-länderna. Om vi bortser från detta politiskt sett osannolika alternativ kan man i princip tänka sig två olika metoder att uppnå en internationell inkomstutjämning. Den ena är en *inkomstomfördelning* från i-länder till u-länder, den andra en fortgående *snabb ekonomisk tillväxtprocess*

¹ Enligt de ytterst schematiska kalkyler som gjorts av forskare på detta område skulle i början av 1800-talet percapitainkomsten i västvärlden ha varit cirka fyra gånger så hög som i de länder som vi i dag kallar u-länder. Genom att sedan dess tillväxten i våra länder varit kanske tre gånger så snabb som i u-länderna, har vi i dag hamnat i en situation där percapitainkomsten i i-länderna kanske är cirka tolv gånger så stor som i u-länderna. (Se Kuznets [1977]. För en sammanfattning av dessa resultat se Radetzki [1976].)

i u-länderna under många decennier. Låt mig kommentera förutsättningarna för var och en av dessa båda metoder.

Internationell inkomstomfördelning

Det är naturligt för många medborgare i de skandinaviska länderna att se en gigantisk internationell inkomstomfördelning som en snabb väg ut ur massfattigdomen i u-länderna. Inom våra egna länder kunde en majoritet av befolkningen, i eget intresse och med hjälp av den politiska demokratin, genomdriva just en inkomstomfördelning till sin fördel – med hjälp av skatter, inkomsttransferringar och offentlig konsumtion. På det internationella planet finns det emellertid inte någon liknande beslutsmekanism som skulle kunna användas av den majoritet av världens befolkning som lever i fattiga länder. Att vänta sig att dagens privilegierade minoritet på det internationella planet, dvs huvudsakligen löntagarna i de rika länderna, *frivilligt* skulle sätta i gång med en omfattande inkomsttransferring till u-länderna är troligen

”På det internationella planet finns det . . . inte någon . . . beslutsmekanism som skulle kunna användas av den majoritet av världens befolkning som lever i fattiga länder.”

att vara överoptimistisk, inte minst med tanke på storleksordningen av den inkomstomfördelning som skulle vara nödvändig för att uppnå mera betydande resultat. Antag exempelvis att vi genom en internationell inkomstöverföring vill fördubbla inkomststandarden i u-länderna, så att den skulle kunna bli cirka 20 procent av vår standard i dag, i stället för cirka 10 procent. Vi skulle då i själva verket behöva sänka vår egen standard

med nästan en tredjedel.

Detta hindrar naturligtvis inte att det är värt att *arbeta för* en internationell inkomstomfördelning – med de metoder som nu står till buds. Detta är speciellt viktigt för de allra fattigaste länderna i världen, särskilt för dem som varken har någon mera betydande råvaruexport eller inom rimlig tid kan väntas uppnå en stark expansion av produktionen av industrivaror. Ibland brukar man om denna del av u-länderna tala om den sk "Fjärde Världen". Den "Tredje Världen" skulle då utgöras av de u-länder som redan kommit i gång med en ekonomisk och social utveckling, antingen genom industrialisering eller genom speciellt gynnsamma tillgångar på råvaror, såsom olja.

Som vi vet har emellertid det stolta målet om en procent av nationalinkomsten, eller 0,7 procent av BNP, i u-landsbistånd inte uppnåtts av den rika världen. Vi är i dag nere i en siffra motsvarande en tredjedels procent av nationalinkomsten. För dem som vill satsa på en internationell inkomstomfördelning är därför ett ökat u-landsbistånd viktigare än någonsin att propagera för. Förutom ett ökat bistånd skulle också en efterskänkning av offentliga lån till de fattigaste länderna kunna vara ett inslag i en ökad u-hjälp till dessa länder. En förutsättning för att alla sådana åtgärder skall vara rimliga är naturligtvis att vi har skäl att tro att u-hjälpen verkligen kommer de fattiga människorna till del.¹

I den allmänna u-landsdebatten under senare år har också ett antal andra metoder för internationell inkomstomfördelning diskuterats, exempelvis att låta u-länderna ta del av de kapitalinkomster, eller kapitalvinster, som uppstår i samband med framtida exploatering av mineral på botten av oceanerna och i samband med internationell reglering av fiske. Det belopp det rör sig om här är troligen av storleksordningen 3–5 mil-

jarder dollar vid 80-talets mitt.² Tanken bakom sådana förslag är att det är lättare att överföra inkomster och förmögenheter till u-länderna från aktiviteter där äganderättsförhållanden ännu inte fastställs, än att överföra inkomst och förmögenhet på områden där exploaterings- eller äganderätten redan är etablerad till i-ländernas förmån. Olika metoder för att minska inslagen av monopol på olika delar av världsmarknaden, som särskilt kan drabba u-länder med svag förhandlingsposition och begränsad information, är en annan tänkbar reform. Detta skulle kräva någon form av internationell antikartell- och antimonopollagstiftning.

Tillväxt i u-länderna

Även om flera av de här nämnda metoderna för internationell inkomstomfördelning kan komma att spela en viss roll för levnadsstandarden i u-länderna så kan de på lång sikt inte mäta sig i betydelse med den andra inledningsvis nämnda metoden, nämligen en snabb ekonomisk tillväxt i dessa länder. Detta alternativ är för övrigt det enda som någonsin fungerat i den ekonomiska historien: att undan för undan höja produktiviteten i de fattiga länderna själva och därmed skapa inhemska ekonomiska förutsättningar för höjda realinkomster. Det betyder då också att vårt potentiellt viktigaste bidrag till u-ländernas levnadsstandard på något eller några decenniers sikt är att hjälpa dem att växa.

¹ I dag går inte den övervägande delen av denna hjälp till de allra fattigaste människorna i u-världen. Det visar sig att hjälpen ofta går till ett antal ganska små u-lander, som i många fall dessutom inte tillhör de allra fattigaste. Eftersom det är humanitära skal som åtminstone officiellt ligger bakom u-hjälpen tycker man kanske att en *omfördelning* av u-hjälpen till de fattigaste befolkningsgrupperna i de fattigaste länderna vore en rimlig målsättning, särskilt som just dessa länder inte heller kan väntas få särskilt mycket draghjälp genom export av råvaror eller industrivaror eller genom kommersiellt kapitalinflöde.

² Se Bhagwati [1977].

Omedelbart efter andra världskriget föreställde sig många att frigörelse från kolonialism samt ekonomisk planering med sikte på kapitalackumulation, via

”... vårt potentiellt viktigaste bidrag till u-ländernas levnadsstandard på något eller några decenniers sikt är att hjälpa dem att växa.”

både inhemskt sparande och utländskt kapitaltillskott, var de strategiska faktorerna för ekonomisk utveckling och en avveckling av massfattigdomen. Numera vet vi att långt mer fundamentala förändringar i hela det ekonomiska, politiska, sociala och kulturella systemet i de fattiga länderna själva är nödvändiga: ett minimum av politisk stabilitet; ett rättssystem som definierar rättigheter och skyldigheter inklusive kontraktssystemen; ett omfattande utbildningsprogram; och inte minst förändrade sociala relationer, exempelvis när det gäller ägande av jord. Speciellt gäller det att försöka frigöra skapande aktivitet hos stora medborgargrupper, att underlätta social rörlighet, att ge belöningar av produktiva insatser, och att garantera att ökade ekonomiska resurser kommer också de fattigaste delarna av befolkningen till del. Därav framgår också att det avgörande för ekonomisk och social utveckling måste ske i u-länderna själva genom en djupgående och tidskrävande samhällsomdaning och ekonomisk tillväxtprocess. U-landsregeringarnas vilja och förmåga att stimulera fram ekonomisk tillväxt och utjämning är därför en helt avgörande faktor.

Att det avgörande för en avsevärt högre levnadsstandard i de fattiga länderna ligger i förändringar i deras egna interna förhållanden betyder naturligtvis inte att förhållandet till omvärlden är oviktigt.

Det är först och främst troligt att den inhemska ekonomiska, sociala och politiska *integration* som ofta är en viktig förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling förutsätter nationellt politiskt oberoende. Det är intressant att konstatera att, historiskt sett, en ekonomisk utveckling kommit i gång just i samband med, eller strax efter, nationalstatens konsolidering. Ur den synpunkten var med stor sannolikhet avvecklingen av den politiska kolonialismen i dagens u-länder efter andra världskriget en väsentlig förutsättning för att få i gång ekonomisk tillväxt – i de länder där man samtidigt lyckats skapa ett visst minimum av politisk stabilitet. Det är i själva verket möjligt att avvecklingen av den politiska kolonialismen varit det viktigaste som vi i omvärlden hittills gjort för u-ländernas ekonomiska utveckling – ofta mycket motvilligt. Men det är naturligtvis långt ifrån det enda vi kan göra, vilket också återspeglas i u-ländernas alltmera långtgående krav på förändringar i deras relationer till oss.

Vad kan vi göra?

Vilka förändrade relationer mellan rika och fattiga länder är det då som verkligen skulle kunna betyda något *påtagligt* positivt för u-ländernas ekonomiska utveckling? Enligt min mening är det *ett* krav som på lång sikt är det helt avgörande, nämligen att ge u-länderna tillgång till våra marknader – för jordbruksprodukter, industrivaror, kapital och teknologi. Vi vet exempelvis att en expansion av utrikeshandeln varit ett mycket viktigt inslag i vår egen ekonomiska utveckling under de senaste etthundra åren. Samma sak skulle, i ännu större utsträckning, kunna gälla för dagens u-länder. I många fall är dessa nämligen inte större *som ekonomiska enheter* än medelstora städer i Västeuropa. Så små enheter måste satsa på en betydande ex-

pansion av utrikeshandeln samt import av kapital och teknik för att åstadkomma ett effektivt fungerande näringsliv. Detta är nämligen i regel nödvändigt för att kunna utnyttja specialiseringens och stordriftens fördelar; för att få tillgång till omvärldens kapital och teknologi; och inte minst för att ge sina företag en stimulerande konkurrens, som även i u-länderna är en viktig förutsättning för effektivitet och hänsynstagande till konsumenternas intressen.

För något decennium sedan var det en vanlig uppfattning, både i i-länder och u-länder, att den bästa vägen till ekonomisk utveckling var att låta inhemsk produktion ersätta import, s k importsstitutionspolitik. Flera länder i världen, bl a i Latinamerika, slog också in på den vägen. Som man kunde vänta sig, fungerade den strategin hyggligt under några år, medan det fortfarande fanns import att ersätta. Men så snart man lyckats eliminera importen i en sektor leder denna strategi till att produktionen inom landet inom detta område inte kan stiga snabbare än den inhemska marknaden. Gränsen för en utvecklingsstrategi av detta slag nås därför snabbt – även i så pass stora länder som exempelvis Argentina och Brasilien.

”De länder som valde en ’inåtvänd’ ekonomisk utvecklingsstrategi . . . hamnade . . . efter en tid i en återvändsgränd när det gäller den ekonomiska utvecklingen.”

Dessutom visar det sig att en politik baserad på importsubstitution skapade en ytterst oförmånlig incitamentstruktur i landet. Företagen upptäckte snabbt att det var mera lönande att förhandla med myndigheterna om tullar, importregleringar och andra konkurrensbegränsningar än att bedriva en effektiv produk-

tionsverksamhet och marknadsföring. De länder som valde en ”inåtvänd” ekonomisk utvecklingsstrategi av detta slag hamnade därför efter en tid i en återvändsgränd när det gäller den ekonomiska utvecklingen.

För ett antal år sedan var det också populärt i en del kretsar att hävda att en exportorienterad strategi inte är möjlig i dag för ett typiskt u-land därför att omvärlden redan är högt utvecklad. Detta argument bygger emellertid på en myt. Just därför att det finns så många rika länder utomlands finns det väldiga potentiella marknader för en exportinriktad tillväxt – i motsats till vad som var fallet för pionjirländerna på 1800-talet. En exportorienterad tillväxt har aldrig tidigare i historien varit så lovande som just nu – under förutsättning naturligtvis att omvärlden inte genom diverse protektionistiska manövrar förhindrar en sådan utveckling.

Vi kan i dag konstatera att ungefär ett dussin u-länder i världen under det senaste decenniet uppnått spektakulära framgångar genom en exportorienterad industrialiseringsprocess. Jag tänker inte bara på små länder av typen Sydkorea, Taiwan, Malaysia, Singapore och Hongkong utan också på stora länder av typen Mexiko och Brasilien; i någon mån är också ett så stort u-land som Indien på väg i en dylik exportinriktad utveckling.¹

Tillgången på marknader

Den intressanta frågan är nu om det är möjligt för fler u-länder att dra nytta av utrikeshandel som en stimulans för ekonomisk utveckling. Framgången hos de länder som försökt tyder på att de in-

¹ Det kan tilläggas att en höjd forädlingsgrad och en ökad diversifiering av u-landsexporten också skulle bidra till att öka *stabiliteten* i u-ländernas exportinkomster, och därmed minska behovet av metoder för att reducera prisfluktuationer på råvarumarknaderna.

terna förhållandena i u-länderna inte nödvändigtvis är ett hinder. Problemet är snarare om *omvärlden*, dvs i-länderna, kommer att hålla sina egna marknader tillräckligt öppna för att en exportorienterad tillväxtstrategi skall bli *allmänt* möjlig att genomföra. Som vi vet uppställs redan i dag handelshinder mot u-ländernas export.

Det finns emellertid några faktorer som gör att vi inte behöver se så pessimistiskt på dessa möjligheter. En sådan faktor är att när dagens pionjärer på exportområdet bland u-länderna kommit upp till en högre utvecklingsnivå kan man räkna med att dessa länder själva blir marknader för arbetsintensiva produkter från fattigare u-länder. De kommer också att övergå till att exportera *mera avancerade* industriprodukter till i-länderna, främst kanske *komponenter* för industriländernas produktionsföretag, vilket skulle ge marknadsutrymme för arbetsintensiva produkter för fattigare u-länder på i-ländernas marknader.

"Låt oss ... konstatera att dagens u-landsexport av industrivaror inte utgör något större hot mot industrivärldens produktion och sysselsättning i stort."

I dag hävdas inte längre att det skulle vara omöjligt för ett enskilt u-land att få i gång en exportorienterad tillväxt. Argumentet har i stället vänts upp och ned genom att påstå att dagens i-länder inte klarar den konkurrens som kommer från de nya exportländerna. Argumentet skulle alltså vara inte att u-länderna saknar förutsättningar för en exportinriktad tillväxt i dagens värld utan att de tenderar att bli alldeles för framgångsrika, i den meningen att de skulle konkurrera ut oss. Eftersom denna fråga spelar så stor roll i dagens debatt kan det vara lämpligt

att uppehålla sig en smula vid den.

Låt oss då först konstatera att dagens u-landsexport av industrivaror inte utgör något större hot mot industrivärldens produktion och sysselsättning i stort. Industriländernas samlade import av industrivaror från u-länderna utgör inte mer än *ett par procent* av industriländernas samlade industriproduktion.¹ Att det myckna talet om att vi håller på att bli utkonkurrerade av u-länderna trots allt fortsätter beror sannolikt på att i-länderna, i hög grad genom åtgärder av våra egna regeringar, hamnat i en djup lågkonjunktur under perioden 1974-77, vilket gjort det populärt att skylla våra problem på övermäktig konkurrens från "låglöneländer". Vi skall inte heller bortse från att företag som misskött sig i den *allmänna* internationella konkurrensen ofta finner det opportunt att ha någon att skylla på, såsom "låglöneländerna". En bidragande orsak till här diskuterade attityder är också att u-landsimporten i våra länder spelar en större roll i en del speciella sektorer, såsom textil, skor, sportartiklar och vissa andra arbetsintensiva varor, där u-länderna i några fall har uppnått så pass stor andel av våra marknader som 10-20 procent.

I de skandinaviska länderna har dessutom problemen med utlandskonkurrensen under senare år som bekant accentuerats av att vi har hamnat i en ohållbart hög lönekostnadsnivå, som tagit sig uttryck i att stora delar av produktionen inte längre är särskilt konkurrenskraftig mot omvärlden i största allmänhet. Här

¹ U-ländernas andel av världsmarknaden har undan för undan *fallit* under efterkrigstiden - från 28 procent av världshandeln 1950 till cirka 15 procent 1977, exklusive olja. Denna minskning beror på fallande andelar för jordbruksprodukter och råvaror. Däremot har under samma tid en viss andelsökning inträffat för industrivaror just på grund av den exportorienterade tillväxten hos det dussin länder, som påpekats ovan - från 4 procent till 8 procent av världsexporten. Därmed har u-ländernas andel också av världens produktion av industrivaror stigit till cirka 10 procent.

är det emellertid främst fråga om *ett makroekonomiskt stabiliserings-, lönebildnings- och växelkursproblem* – och inte ett långsiktigt strukturproblem bekräftande våra relationer till u-länderna.

Även om u-ländernas exportökning av industrivaror varit spektakulär – av storleksordningen 15 procent per år under de senaste 15 åren – är utgångsnivån så liten att störningarna i våra länder hittills varit mycket små jämfört med andra typer av störningar i våra länder, såsom normala ökningarna i arbetsproduktiviteten, introduktionen av ny teknologi och nya material, bantningen av jordbruket, upprustning, nedrustning, rymdprogram osv. Det har i själva verket gjorts ett stort antal empiriska studier som bekräftar detta påstående.¹ Dessutom skall vi komma ihåg att de u-länder som ökar sin export av industrivaror också kommer att öka sin *import* av andra industrivaror, och alltså skapa marknader för våra produkter, vilket ger oss nya jobb. U-länderna blir inte bara konkurrenter; de blir också marknader.

När man diskuterar dessa problem är det dessutom viktigt att ha klart för sig att en resursöverföring från i-länder till u-länder definitionsmässigt betyder bytesbalansöverskott i i-länderna. Vid en ökad resursöverföring måste alltså i-ländernas export (av varor och tjänster) öka *mer* än importen. Ett annat sätt att uttrycka samma sak är att vår produktion måste öka mer än vår förbrukning av varor och tjänster, eftersom bytesbalansen just är skillnaden mellan produktion och inhemsk förbrukning. Att, som vissa deltagare i u-landsdebatten, föreslå en *minskad* produktionstillväxt i i-länderna som en metod att hjälpa u-länderna är alltså att missuppfatta problemets karaktär. Vad det gäller är snarast att göra *skillnaden* mellan produktionstillväxt och förbrukningstillväxt så stor som möjligt. Fienderna till produktionstillväxt i i-länderna är med andra ord inte

u-ländernas bästa vänner.

Nu kan vi naturligtvis räkna med att fler branscher i framtiden kommer att få kännas vid u-landskonkurrensen. Handelsstål, varv, skeppsfart och personbilar är exempel på branscher som sannolikt kan se fram emot problem av detta slag. En viktig faktor bakom denna utveckling är den internationalisering av teknologin som skett under de senaste åren, inte minst genom företagsmattens internationalisering, dvs vad vi kallar de multinationella företagens utbredning. Dessa företag har visat sig vara effektiva instrument för spridning av *vissa typer av teknologi* till u-länderna. En annan viktig faktor bakom u-ländernas exportframgångar är att många u-länders egen industripolitik lagts om från substitution av import till en mer exportorienterad tillväxt, när man sett att en sådan

¹ Se exempelvis Verldsbankens publikationer kring dessa problem. Man har exempelvis funnit att den friställning av arbetskraft som skett under åren 1965–75 i OECD-landerna genom ökad import från u-landerna uppgått till endast några procent av den årliga friställningen av arbetskraft via normal ökning i arbetsproduktiviteten. Man har också i en detaljerad studie för Västtyskland funnit att ökad import från u-lander endast skapat mycket små omställningar för arbetskraften i förhållande till de omställningar som påtvingats av förändringar inom i-landerna själva. Studier för USA har gett samma resultat.

Även ett enkelt rakneexempel ger oss en föreställning om problemets *relativt* begränsade storleksordning. Antag exempelvis att u-landerna under en tioårsperiod skulle lyckas tredubbla sin industriexport till våra länder, dvs öka den med så mycket som 80 miljarder dollar, vilket skulle vara *ett enormt belopp* mot bakgrund av dagens export från u-landerna. Vi kan rakna med att förädlingsvärdet per anställd i våra länder är av storleksordningen 20.000 dollar. Det skulle betyda att en importökning på 80 miljarder dollar skulle leda till en friställning av fyra miljoner arbetstagare på tio år, dvs 400.000 per år för hela OECD-området. Detta skall jämföras med en sysselsättning inom industrin i OECD-landerna med 65 miljoner – och en total arbetslöshet 1978 av storleksordningen 15 miljoner. Enligt alla rimliga kriterier måste en friställning av 400.000 personer per år mot denna bakgrund framstå som en *relativt* begränsad störning av våra ekonomier.

kan ge goda tillväxtresultat.¹ Enligt ett kanske något överoptimistiskt mål räknar exempelvis FN-organet UNIDO med att u-ländernas andel av världsproduktionen av industrivaror skall stiga från dagens 10 procent till 25 procent år 2000.

Det är mot bakgrunden av allt detta som det är centralt för u-länderna att industriländerna släpper in u-ländernas produkter i framtiden. Enligt min bedömning är i själva verket en insläppning

av u-ländernas industriprodukter på våra marknader den i särklass viktigaste åtgärd vi kan vidta för att bidra till den ekonomiska utvecklingen i u-länderna.

Referenser

- Bhagwati, J., [1977], *The New International Order*, MIT Press, Cambridge, Mass
 Kuznets, S., [1966], *Modern Economic Growth*, Yale University Press, New Haven
 — [1977], *Economic Growth of Nations*, Harvard University Press, Cambridge, Mass
 Radetzki, M., [1976], *En ny ekonomisk världsordning*, Esselte Studium, Stockholm

f
 , i i
 i j i
 ;
 ;
 ;
 ;
 ;
 ;

¹ Vi skall inte inbilla oss att konkurrensen från u-länderna kan stoppas genom att med sk "socialklausuler" tvinga u-länderna att satsa på en bättre arbetsmiljö i sitt näringsliv. Resultatet kommer nämligen i hög grad endast att bli att lönehöjningen blir i motsvarande grad mindre, eller växelkursen anpassas, och att u-ländernas konkurrenskraft i stor utsträckning bibehålls på de varuområden där de har sk "komparativa fördelar".